

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/2 2022 s. 674-688, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ AÇISINDAN KÜLTÜR OKURYAZARLIĞI

Nigar KÖÇER*

Celile Eren ÖKTEN**

Geliş Tarihi: Ocak, 2022

Kabul Tarihi: Mayıs, 2022

Öz

Bu araştırmanın amacı, C1 seviyesinde ders kitaplarındaki okuma metinleriyle birlikte verilen görsellerden yola çıkılarak mevcut materyalin, öğrencinin kültür okuryazarlığına katkısını değerlendirmektir. Bunun için metinlerin üstyapısına ait tür, tip, ton görünüşleri, metindilbilimsel yöntemle incelenmiş, metinlerdeki kültürel göstergeler tespit edilerek düz anlam, yan anlam bağlamında göstergebilimsel çözümleme yapılmıştır. Bu metinler, Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) metninde belirtilen C1 okuma yeterlilikleri ve içerdikleri kültür öğelerinin sunumu açısından değerlendirilmiştir. Yabancılara Türkçe Öğretim Programlarında dil seviyelerine (A1-C2) göre standart bir dil, kültür öğretimi programının olmaması, dil öğretim merkezlerinin kendi öğretim programlarını, materyallerini geliştirmeyi zorunlu kılmıştır. Mevcut ders materyallerinin hedef dili, kültürü aktarma başarısı öğretim, öğrenim verimliliğini sağlamamaktadır. Bu çalışmada Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımına öncelik veren üniversitelerde, okutulan “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 (2021)” adlı ders kitabı incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırması desenine göre yapılandırılmıştır. Veriler göstergebilimsel analizin dikkati çektiği kültürel göstergeleri düz anlam, yan anlam ilişkisiyle, metindilbilimin üstyapısına ait tür, tip ve ton değerlendirmelerine göre tablolştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Metindilbilim, göstergebilim, kültür okuryazarlığı.

CULTURAL LITERACY IN TERMS OF TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Abstract

The purpose of this research is to evaluate the contribution of the existing material to the learner's cultural literacy, based on the reading texts and accompanying visuals in the C1 level textbooks. For this, genre, type, tone appearances of the texts, which belong to the superstructure, were examined with the text linguistic method, the cultural indicators in the texts were determined and semiotic analysis was made in the context of denotation and connotation. These texts have been evaluated in terms of the C1 reading competencies specified in The Common European Framework of Reference

* Öğretmen; Millî Eğitim Bakanlığı, nigarkocer47@gmail.com

** Doç. Dr.; Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, celileokten@gmail.com

for Languages (CEFR, 2020) and the presentation of the cultural elements they contain. The absence of a standard language and culture teaching program due to language levels (A1-C2) in Turkish Language Teaching Programs for Foreigners has made it necessary for language teaching centers to develop their teaching programs and materials. The success of current course materials in conveying the target language and culture does not provide teaching and learning efficiency. In this research, the textbook called "New Istanbul Turkish for International Students C1 (2021)", which is taught in universities that prioritize cultural transfer in teaching Turkish to foreigners was examined. The study, in which the qualitative research method was preferred, was structured according to the case study. The data have been tabulated according to the superstructural components, genre, type, and tone evaluations of text linguistics, with the relation of denotation and connotation of cultural indicators that semiotic analysis draws attention to.

Keywords: Text linguistics, semiotics, cultural literacy.

Giriş

Kültür bir toplumun sanat, düşünce eserlerinin toplamı; bireylerinin ruhsal, zihinsel gelişim süreçlerini, tercihlerini belirleyen değerler, gelenekler, inançlar ve simgesel uygulamaların toplamıdır. Kültürel okuryazarlık ise bir kültüre ait kodları tanıyarak bunlara katılabilme becerisini içerir. Dil, ait olduğu toplumun izlerini taşıyan canlı bir göstergeler bütünüdür. Dil konuşucuları, sözlü ve yazılı metinlerinde ait oldukları toplumun bilinçdışı öğelerini içeren kültürel unsurlarını yansıtır (Eagleton, 2020, s. 77). Mutfak kültürü, eğitim anlayışı, sporu, sanat anlayışı gibi bir toplumu yansıtan sosyokültürel unsurlar hedef kültürün diline, ürettiği eserlere yansımaktadır. Yabancı dil öğrencileri, yabancı dil öğretimi için hazırlanmış ders kitaplarındaki metinler yoluyla, hedef dili öğrenirken aynı zamanda toplumun kültürüyle bildirişimde bulunur. Bu durum dil yabancı dil eğitiminde kültür aktarımını dikkate almayı önemli kılar (Fişekçioğlu, 2020).

Bilişim çağındaki hızlı değişimler, okuryazarlık kavramının yeni boyutlar kazanmasını sağlamıştır. Bireyin okuma sırasında ön yaşantısındaki okumalarını, sosyokültürel kodlarını okuduklarıyla eşleştirebilmesi okuryazarlığını göstermektedir. Okuma, harf dizisini seslendirmekle birlikte metnin bağlamına göre düşünmeyi, aktif olmayı gerektir. Aktif okur, okuduğunu doğru bir şekilde anlayarak kendi bilgi, becerilerini sosyokültürel gelişiminde inşa eder (Aşıcı, 2009, s. 11). Okuryazarlık temel okuma becerisinin ötesine geçerek; bilimsel okuryazarlık, finans okuryazarlığı, kültürel okuryazarlık gibi geniş tanımlamaları da kapsar hale gelmiştir (Kaplan, 2020). Bu okuryazarlık türleri arasında kültürel okuryazarlık, kültürü okuma, yorumlama becerisidir. Ochoa, McDonald ve Monk (2016), kültür okuryazarlığı kavramını bilinmeyenlerden bilinen bir eşige geçme metaforuyla açıklar. Birey hedef kültürdeki bildirişimde bağlamı yakalar, dil yetisi bakımından zenginleşir.

Bireyin kültürlenme ihtiyacının yanında, kendine iş bulma, evlilik, seyahat, eğitim, ticaret gibi unsurlar yabancı dil öğrenmeyi ön plâna çıkarmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinin günümüzde bu nedenlerle artan hareketliliğe bağlı olarak dil eğitimi ihtiyacını karşılamak, belirli bir standardı yakalayabilmek amacıyla bir çerçeve metin yayımlanmıştır. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi metni bu konuda kapsamlı bir çalışmayla çoğul dilli, çoğul kültürlü dil repertuarına sahip olmak isteyen bireylere ve dil öğrencilerine temel başvuru kaynağı işlevini yerine getirmektedir (Kabay ve Ökten, 2019).

Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve metni, bireylerin ana diliyle sınırlı kalmadığı birden fazla dil bilme ihtiyacını göz önünde bulundurarak yabancı dil öğrencilerinin hedef dilde bildirişimi sağlamada temel bilgi ve becerilerinin neler olduğunu, dilde uzmanlaşma için referans niteliğindedir. Dil öğretiminin sınırlılıklarını, çerçevesini, olanaklarını ortaya koyan başvuru metni, çağın ihtiyaçlarına göre güncellenmektedir (Balcı ve Melanlıoğlu, 2020). Yabancı dilde yeterlilik düzeyi, A1'den C2'ye altı basamağa ayrılmış; A düzeyi dilin temel kullanıcısı, B düzeyi bağımsız dil kullanıcısı, C düzeyi ise yetkin kullanıcı şeklinde tanımlanmaktadır. Güncellenmiş çerçeve metinde arabuluculuk, anlama, üretim ve etkileşim beceri alanları ile birlikte eylem odaklı yaklaşım esas alınmaktadır (Çelik ve Başutku, 2020, s. 95).

Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) metninde okuma becerisi anlama becerileri kategorisinde değerlendirilmektedir. Okuma kazanımları: yazışmaları okuma anlama, fikir sahibi olmak için okuma, bilgilenme ve kanıt bulma amaçlı okuma, yönergeleri okuma, boş zaman etkinliği olarak okuma hedefleri olarak sıralanır. Dil yeterliliği anlama, arabuluculuk, çoğul dillik, çoğul kültürlülük kazanımlarıyla birlikte ele alınırken C1 düzeyi dil kullanıcısının kompleks metinleri anlayabilmesi, ana dil konuşuruyula neredeyse eş düzeyde dile hakim olması beklenir. Günlük hayatta konuşulan dilin öğrenilmesi esas alınırken hedef dilin ait olduğu kültürün öğrenilmesi, iki dil ve kültür arasında arabuluculuk yapan etkinliklere yer verilmesi önemle üzerinde durulan konulardan biridir. Yabancı dil öğretiminde, kültür öğelerinin çeşitliliği, öğrencilerin kültürlerarası farkındalığını arttırmayı sağlarken hedef dilin konuşurlarıyla kaynaşmayı ve kültür aktarımını da sağlamaktadır (Ökten ve Kavanoz, 2014). Öğrencinin hedef dilin sosyokültürel göstergelerini, edimbilimsel kullanımlarını, duyuş ve düşünüş tarzını belirli ölçülerde tanıması ve kaynak kültür ile yansıtılan hedef kültür arasında bağlantı kurması beklenir (Ördek, 2019).

Kültürel sınırların kalktığı ve birçok dilin bir arada kullanıldığı günümüzde dil öğretim yaklaşımları, çoğul dilli ve çoğul kültürlü bireylerin repertuarına yönelik uygulamalara ağırlık vermektedir. Aynı şekilde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de geleneksel yapısalcı yaklaşımların yerine iletişim ve eylem odaklı yaklaşımlar tercih edilmektedir (Sönmez, 2021, s. 35). Dil öğretiminde kültür aktarımına en iyi olanak veren materyal metinler ve metinlerle sunulan kültürel göstergelerdir. Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarında hedef dilin kurallarına yönelik etkinliklerin yerine, metinler ve görseller yoluyla dilin ait olduğu kültürü yansıtan, iletişim becerisi edindirmeye yönelik nitelikli çalışmalara yer verilmesi gerekir (Bölükbaş ve Keskin, 2010). Metinlerin öğrencilerin seviyesine uygunluğu, metin olma ölçütlerini karşılama, hedef dildeki kültürü yansıtmadaki yetkinliği kadar önemlidir.

Metindilbilim ve göstergibilim bakış açılarının sürece dâhil edildiği yabancı dil eğitiminde bir iletişim aracı olarak ele alınan metin, öğrencinin kültür okuryazarlığına katkıda bulunabilir. Metindilbilim, metinlerin bildirişimsel işlevlerini büyük yapı ve küçük yapı üzerinden inceleyerek ortaya koymaya çalışırken metinselliğini de tartışır. Metindilbilimin amacı metnin okura söylemek istediklerini büyük yapı, küçük yapı ve üst yapı incelemesiyle bir anlamda iletişim işlevini karşılama durumunu değerlendirmektir (Torusdağ ve Aydın, 2020). Okur büyük yapıda okuma edimi sırasında yorumlama yaparken metnin dönüştürücü unsurlarıyla etkileşime girer. Metnin küçük yapısındaki bağdaşıklık unsurları büyük yapının tutarlılığına katkıda bulunur. Metnin türü, tonu ve tipi ise üstyapıyı oluşturan temel öğelerdir. Bu öğeler her metinde farklı bir işlevi üstlenmektedir. Günay, metinleri üstyapıda ton, tip ve tür olarak sınıflandırmaktadır. Ton, okurun duyuşuna hitap eden ve onda sevinç, üzüntü gibi farklı

duygu durumları meydana getirmektedir. “Öğretici, esenlikli, içsel, dokunaklı, dramatik, trajik, destansı, düşlemsel ve kalem kavgasına yatkın” ifadeleri metnin tonunu belirtmek için kullanılmaktadır. Tip, metin formlarının ortak yönleri bakımından genel kabulle sınıflandırılmış türe ait kategorileri barındırmalıdır. Tip metnin kendisiyle ilgiliyken, ton okuyucuda yaratılmak istenen etkiye vurgu yapar. Tür kavramı ise belirli kurallarla sınırları çizilmiş metin formlarına işaret etmektedir (Günay, 2017 s. 225-394). Metin türü, bildirişim işlevine bağlı olarak ait olduğu türe göre belirli sözedimsel kabulleri içerir. Metin üreticisi bu kabuller doğrultusunda türe bağlı kalarak izleği sunar. Bu durumda okur, kültürel alt yapısıyla metinle girdiği bildirişimde tür, tip ve ton üçgeninde izleği ve metnin ait olduğu kültürel kodları anlamlandırır. Okuma ediminin istendik düzeyde gerçekleşmesi, nitelikli metinlerle karşılaşılmasına bağlıdır. C1 düzeyinde bir yabancı dil öğrencisinin metni alımlama (receptive skills, CEFR 2020: 25) süreci, metnin gönderimde bulunduğu işaretleri anlaması, göstergebilimsel çözümleme verileriyle metnin türü, tipi ve tonunun yardımıyla elde edilebilir.

Göstergebilim, anlamlı her dizgeyi ait olduğu kültürde ifade ettiği anlam boyutlarını, temsil ettiği göstergelerle inceler. Metinlerin diyalojik olduğu ve metinlerarası bir yaklaşımla her metnin gönderimde bulunduğu göstergeleri ele alan göstergebilim, göstergelerin tarihsel, kültürel bağını ele almaktadır. Okuma edimini gerçekleştiren birey okuma sırasında hedef kültürün toplumuna ilişkin anlamlandırma sürecinin içinde bulunur. Okur bilinçli veya dolaylı olarak metnin ait olduğu kültürle ilişki içerisine girer (Günay, 2017, s. 29). Göstergebilimci Roland Barthes metinlerin işaret ettiği göstergelerin anlam düzlemini incelerken düz anlam ve yan anlam ilişkisinden söz eder (Sığircı, 2020, s. 207). Düz anlam, metin ve görsellerin ilk çağrışımları; yan anlam ise okurda inşa edilmek istenen bilgiyi belirtir. Barthes, okurun metinlerin yüzey yapıdaki düz anlamlardan, derin yapıdaki yan anlamı kavraması kültürel birikimine ve hedef dili kavramasına bağlı olduğunu ifade eder (Bircan, 2015). Yabancı dil öğreniminde C1 düzeyindeki bir dil öğrencisi için metinlerin ifade etmeye çalıştığı düz anlamı yakalamak zor değildir ancak metindeki yan anlamlar hedef kültürün göstergelerinin bilinmesiyle elde edilebilir. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında metinleri kültür göstergeleriyle ilişkilendirdiğimizde amacımıza ulaşmış oluruz. Bu metinler, hedef kültürü yaşayanların değer, yargı ve ön yargılarını, algılarını etkileyen, yeniden oluşturan imgesel ve kültürel kodlarla örüntülü, anlamlı bütünlerden oluşmalıdır.

Araştırmanın amacı, C1 seviyesindeki okuma becerisi için ön görülen ders kitabındaki okuma metinlerinin kültür okuryazarlığı bakımından görünümünü incelemektir. Bunun için de metindilbilimsel yöntem üzerinden metinlerin üstyapısal tür, ton, tip görünümünü incelerken birlikte sunulan görsellerin göstergebilimsel çözümleme yaklaşımlarından düz anlam- yan anlam çözümlenmelerini yapmaktır. C1 seviyesinde bir kitabın tercih edilmesinin nedeni bu düzeydeki kitaplarda tür, ton ve tip bakımından daha fazla örnek metinleri içermesidir (İltar ve Açıık, 2019: 329). Barthes edebî metinleri, anlam bakımından karışık, yan anlam katmanlarına ulaşmayı olanaklı kılan eserler olduğunu aynı zamanda her metin üreticisinin ait olduğu kültürel atmosferi yansıttığını belirtmektedir (akt. Bircan, 2015, s. 37). Çok katmanlı metinlerin ve görsellerin kültür okuryazarlığını desteklediği düşüncesiyle yürütülen bu çalışmanın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi alanına katkı sunması beklenmektedir.

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma yönteminde, durum araştırması desenine sahiptir. Durum çalışmasının tercih edilmesinin nedeni, ders kitabının kültür okuryazarlığına katkısını ortaya koymaktır. Durum çalışması, problemi meydana getiren koşulları tanımlamak ve göstermek, problemi ayrıntılı bir şekilde değerlendirmeyi amaçlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020).

Verilerin sınıflandırılmasında öncelikle, metindilbilim çözümleme araçlarından üstyapı unsurlarından metinlerin tür, tip ve tonu belirlenmiş, ardından göstergebilimsel çözümlemeye olanak veren kültür göstergeleri, semboller, resimler, işaretler tespit edilerek Barthes'in (1993) düz anlam-yan anlam ilişkisine göre metinlerin ve görsellerin düz anlam-yan anlam çözümlemeleri yapılmıştır. Öğrenci/okuryazarın özgün metin türü, tipi ve tonu farkındalığı, metnin dışından içine doğru yapacağı bir yolculuktur. Tür ve görseller ile dış yapıdan başlatılan bu yolculuk, metnin içyapısındaki söz dağarcığı ve metinlerarasılık bağlantıları ile gelişerek dış yapı ile içyapıyı ilişkilendirmektedir. Göstergebilimin metin ve görsel üzerinden açıkladığı düz anlam ve yan anlam, bu ilişkilerin kültürel kullanımının anlaşılmasını da sağlamaktadır. Aynı zamanda Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde (2020) ifade edilen okuma kazanımlarının, çoğul dillilik ve çoğul kültürülük kazanımları ile birlikte ele alınmış ve karşılaştırılmıştır. Böylece kültür okuryazarlığı açısından, metnin üst yapı unsurları ile göstergebilimsel unsurları birlikte çalışılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın merkezini, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe C1 Öğrenci Ders Kitabı'nın (2021) oluşturulmasının sebebi, materyalin hem çevrim içi hem sınıf içi kullanıma yönelik yenilenmiş bir yayın olmasıdır. Bundan dolayı birçok dil merkezinde materyal olarak tercih edilmektedir. Bu bölümde, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe C1 Öğrenci Ders Kitabı'ndaki (2021) okuma bölümlerinde yer alan okuma metinleriyle görseller, kültürel okuryazarlık bakımından metindilbilimin üstyapısal görünüm (tür, tip, ton), göstergebilimin inceleme birimi düz anlam ve yan anlam boyutuyla ele alınacaktır. Metinlerde ve görsellerde yer alan Türk kültür öğelerinin listelenmesiyle birlikte metinlerin Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) okuma kazanımları ve çoğul kültürülük kazanımlarını karşılama durumu değerlendirilecektir.

Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) metninde belirtilen dil düzeylerinden C1 düzeyindeki yetişkin öğrenci düzeyine yönelik hazırlanan "Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1" adlı kitap İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi öğretim elemanları tarafından hazırlanmıştır. Çerçeve metninde ifade edilen çoğul kültürülük kazanımları için kitapta bağımsız olarak "kültürden kültüre" bölümü bulunmaktadır ancak bu çalışmada kültürel okuryazarlık inceleme birimi esas alındığından yalnızca metinler ve görseller değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 1: Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Öğrenci Ders Kitabı Kültür Okuryazarlığı							
Tema	Metin	Tür/ Tip / Ton	Gösterge (İşaret/Resim)	Kültür aktarımı	Düz Anlam / Yan Anlam	CEFR 2020-C1 Okuma Kazanımı	CEFR 2020 Çoğul kültürllük kazanım C1
Öyle Bir Geçer Zaman Ki	On İkiye Bir Var (Haldun Taner)	Öykü /Anlatsal/ İçsel	Sarkaçlı duvar saati (R*) Saat zembereği (R) Meşale tutan öğrencisi (R)	Enişte Rahmetli hala İnşallah Topkapı Müzesi	Düz anlam: Zamanın akışına engel olamayız. Yan anlam: Modern insan ana hapsolmuş durumdadır.	Genel Okuma	Kültürel farklılıkları ayırt etme
Öyle Bir Geçer Zaman Ki	Vakit Nakittir	Deneme/ Açıklayıcı/ Öğretici	Çalar saat(R) Kep Takan Erkek Öğrencisi (R) Masada Ders Çalışan Kadın Öğrencisi (R)	-	Düz anlam: Gençler zamanın değerini bilmelidir. Yan Anlam: Sosyal medya gençleri olumsuz etkilemektedir.	Genel Okuma	Kültürel iletişim
Öyle Bir Geçer Zaman Ki	Ünlü Bilim Adamlarının Çocuklukları	Biyografi/ Betimleyici / Öğretici	Çocuk Einstein(R) Graham Bell(R) Edison ve ailesi (R) Newton(R)	-	Düz anlam: Bilim insanları akranlarından farkını belli eder. Yan anlam: Bilim zorlu koşulların üstesinden gelebilmeyi gerektirir.	Fikir Sahibi Olmak için Okuma	Kültürel iletişim
Aşk Olsun	Aşkın Kimyası	Deneme/B etimleyici/ Öğretici	Süleymaniye Camii (R) Mevlevî(R) Leyla ile Mecnun (R) Kalpten haplar (†)	Cami	Düz anlam: Aşk biyolojik bir ihtiyaçtır. Yan anlam: Her tüketim nesnesi gibi aşk da önemini yitirir.	Genel Okuma	Kültürel iletişim
Aşk Olsun	Ünlü Aşıklar ve Aşk Mektupları	Mektup / Anlatsal / Öğretici	Aşk mektubu(R) Kırmızı gül(R) Tüylü divit kalem(R)	Kanuni Sultan Süleyman-Hürrem Sultan Ahiret Kerem ile Ash Ferhat ile Şirin Tahir ile Zühre	Düz Anlam: Aşk iki insanı birbirine özel bağlarla bağlar. Yan anlam: aşk yüce bir duygudur.	Genel Okuma	Kültürel farklılıkları ayırt etme
Aşk Olsun	Aşk Mektupları (Reşat Nuri Güntekin)	Öykü / Anlatsal / İçsel	Mektup zarfı (R) Kırmızı kalp (İ) Mektup okuyan genç kadın(R)	-	Düz anlam: Mektupla anlatılan aşk, bireyi geliştirir. Yan anlam: Gelişen teknolojiyle birlikte mektup yazmak aşk gibi teknolojiye yenik düşmüştür.	Genel Okuma	Kültürel karşılaşma
Bir Maruzatım Var	Arzuhal den Dilekçeye	Deneme/ Kanıtlayıcı / Öğretici	Arzuhalci (R) Mahkeme salonu (R) Pamukkale travertenleri (R) Takke (R)	Dua İstanbul Ayasofya Camii Sultan Ahmet Meydanı Arzuhal-dilekçe	Düz anlam: Arzuhalcilik mesleğine duyulan ihtiyaç azalmıştır. Yan Anlam: Teknolojik gelişmeler ve yönetim değişikliği meslek kollarını etkilemiştir.	Bilgilenme ve Kanıt Bulma Amaçlı Okuma	Kültürel farklılıkları ayırt etme
Bir Maruzatım Var	İş Başvurusunun En Önemli Adımı Mülakat	Söyleşi/ Betimleyici / Öğretici	İş görüşmesinde bir erkek(R)	Tokalaşma	Düz Anlam: İş başvurusunda görüşme önemli bir yere sahiptir. Yan Anlam: Günümüzde mesleki donanımın en önemli göstergesi iletişim becerisidir.	Yazışmaları Okuma	Kültürel iletişim
Bir Maruzatım Var	Tarihten Günümüze Mahkemeler	Makale/ Açıklayıcı/ Öğretici	Hâkim tokmağı (R) Adalet terazisi (İ)	Sümerler Babiller (Anadolu kültürü)	Düz anlam: geçmişte toplumsal hukuku sağlayan belli yönelimler vardı. Yan anlam: İnsanlarda adalet duygusu mahkemelerin oluşumuna zemin hazırlamıştır.	Bilgilenme ve Kanıt Bulma Amaçlı Okuma	Kültürel karşılaşma
Ekonomi	Öğrenciler İçin Tasarruf Yöntemleri	Yönerge / Çağrısız / Öğretici	Kumbaraya para atan iş adamı	-	Düz Anlam: Para biriktirilerek artar. Yan Anlam: Küçük tasarruflar büyük kazanç sağlar.	Fikir Sahibi Olmak için Okuma	Kültürel karşılaşma

* R: resim

† İ: işaret

Ekonomi	Para Parayı Çeker	Deneme/ Kanıtlayıcı / Öğretici	Yüzde işareti (İ) Grafik (İ) Bozuk para (R) Borsa görseli (İ) Dolarlarla göz kırpan erkek(R)	Para parayı çeker(deyim)	Düz anlam: Zengin olmak için piyasaları takip etmek gerekir. Yan Anlam: Kısa yoldan zengin olma hayal ürünüdür.	Fikir Sahibi Olmak için Okuma	Kültürel iletişim
Ekonomi	Kolay Kazanıp Kolay Kaybedenler	Haber metni / Anlatısal / Dramatik	Şans oyunu topları(R)	İmece Yardımlaşma	Düz anlam: Şans oyunlarıyla zenginlik elde edilebilir. Yan Anlam: Kolay kazanılan para genellikle kolay harcanır.	Fikir Sahibi Olmak için Okuma	Kültürel farklılıkları ayırt etme
Film Şeridi Gibi	Büyütlü Bir Dünya Sinema	Tarihçe / Anlatısal / Öğretici	Film makinesi(R)	-	Düz anlam: Sinema filmlerinin tarihi eskiye dayanır. Yan Anlam: Hayallerimizin sınırsızlığının göstergesi sinema sanattır.	Fikir Sahibi Olmak İçin Okuma	Kültürel iletişim
Film Şeridi Gibi	Dünden Bugüne Türk Sineması	Tarihçe / Anlatısal/ Öğretici	Bizim Aile film afişi(R)	Türk sineması (Yeşilçam) Halıcı Kız İstanbul Beyoğlu Taksim	Düz anlam: Türk aile yapısını eski film afişlerinde gözlemleyebiliriz. Yan Anlam: Türkiye'nin aile yapısını en iyi yansıtan öge eski Yeşilçam sinemasıdır çünkü modern yaşam aile kültürünü olumsuz etkilemiştir.	Bilgilenme ve Kanıt Bulma Amaçlı Okuma	Kültürel farklılıkları ayırt etme
Film Şeridi Gibi	Türkiye'nin İzleyici Profili	Makale/ Kanıtlayıcı / Öğretici	Televizyon ekranı(R) Netflix logosu (İ) Kahve kupası(R) TV izleyen kızıl saçlı kadın (R)	-	Düz Anlam: Türkiye'de sıklıkla izlenen diziler bize izleyici profili konusunda bilgi verir. Yan Anlam: Çağımızda teknolojinin gelişimi Türk aile alışkanlıklarını ve eğlence kültürünü olumsuz etkilemiştir.	Fikir Sahibi olmak için okuma	Kültürel karşılaşma
Akademiyeye Giriş	Ne Kadar Görürseniz O Kadar Seversiniz	Bilimsel dergi yazısı/ Kanıtlayıcı / Öğretici	Geometrik şekiller (İ) Kâğıttan renkli yüz formları (İ) Birbirine benzeyen yaşlı çift fotoğrafı (R)	-	Düz Anlam: Farklı renk ve düşüncedeki insanlar birbiriyle yaşayabilir. Yan anlam: Bağlılık duygusu birlikte geçirilen zamanla doğru orantılı	Bilgilenme ve Kanıt Bulma Amaçlı Okuma	Kültürel farklılıkları ayırt etme
Akademiyeye Giriş	Bitkilerden İlaçlara	Dergi yazısı/Kanıtlayıcı/ Öğretici	Baharatlar(R) Şifalı bitkiler(R) Deney tüpü ve ilaç şişesinin arkasında doktor (R)	İbni Sina Lokman Hekim	Düz Anlam: Bitkilerin hastalıkları iyileştirme etkisi vardır. Yan Anlam: Tıbbın çözüm bulamadığı hastalıklarda alternatif tıp araçları kullanılır.	Bilgilenme ve Kanıt Bulma Amaçlı Okuma	Kültürel iletişim
Akademiyeye Giriş	İnsan Beyninin Yapısı Üzerine	Bilimsel dergi yazısı/ Kanıtlayıcı / Öğretici	Sinaps (İ) Beyin anatomisi (R)	-	Düz anlam: İnsan beyninin anatomik yapısını yeni teknolojiyle görüntüleyebilmek mümkündür. Yan Anlam: Sağlıklı genç beyinler toplumun gelişmesine katkı sağlar.	Bilgilenme ve Kanıt Bulma Amaçlı Okuma	Kültürel iletişim

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe C1” kitabı altı temadan oluşmaktadır. Her bir tema üç okuma metnini içermektedir. Bunlar çerçeve metinde önerilen: *genel amaçlı okuma, bilgilenme ve kanıt bulma amaçlı okuma, fikir sahibi olmak için okuma, yazışmaları okuma* gibi okuma becerisi kazanımlarına uygun metinlerdir.

Öyle Bir Geçer Zaman ki teması, Haldun Taner'in *On İkiye Bir Var* adlı öyküsü ile başlamaktadır. Anlatısal türde olan metin içsel tonla yazılmış ve metinde Türk toplumunun aile yapısını belirten kültür aktarım öğelerinden “enişte, hala” gibi akrabalık adları geçmektedir. “Sarkaçlı duvar saati, saat zembereği ve meşale tutan öğrenci” göstergeleri zamanın akışına engel olunamayacağı düz anlamını vermektedir. Yan anlamda ise modern insanın ana hapsolmesi ileilmektedir. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) *genel okuma* kazanımına uygun bu metinde yabancı öğrencinin çoğul kültürülük kazanımı bağlamında Türk kültürüyle kültürel farklılıkları ayırt etme söz konusudur. Diğer taraftan aynı temada *Vakit Nakittir* ve *Ünlü Bilim Adamlarının Çocuklukları* metinleri öğretici tipte yazılmıştır. Her iki

metinde ve bu metinlerin birlikte sunulduğu görsellerde hedef kültürün aktarım öğeleri yer almamaktadır. *Vakit Nakittir* metninde yer alan *çalar saat, kep, ders çalışan öğrenci*, anlam birimleri sosyal medya işaretleriyle birlikte okunduğunda gençlerin zamanı yönetemediği yan anlamına ulaşılır. *Ünlü Bilim Adamlarının Çocuklukları* metninde hedef kültürden olmayan bilim adamlarının görselleri ve onların kısa biyografileri yer almaktadır.

Aşk Olsun teması, Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) genel okuma kazanımına uygun üç metin içerir. *Kültürel iletişim, kültürel farklılıkları ayırt etme ve kültürel karşılaşma* çoğul kültürlülük kazanımlarına uygun metinlerde yer alan göstergeler tabloda gösterilmiştir. Aşkın Kimyası denemesinde düz anlam, aşkın biyolojik bir ihtiyaç olduğu, göstergeler birlikte değerlendirildiğinde ise aşkın tüketim nesnesi haline geldiği yan anlamı okunmaktadır. *Ünlü Âşıklar ve Aşk Mektupları* metni ünlülerin mektuplarının kısa alıntılardan oluşmaktadır. Metin el yazması bir mektup, kırmızı gül ve tüylü divit kalem göstergeleriyle sunulmuştur. Aşkın özel bağlarla iki insanı birbirine bağladığı düz anlamına sahip metin göstergelerle değerlendirildiğinde aşkın yüce bir duygu olduğu yan anlamı çıkmaktadır. Metinde “ahiret” anlam biriminin yer alması, metnin hedef kültürün inanç sistemi hakkında kültür aktarımını sağladığını gösterir. Ayrıca metinde geçen “Kanuni Sultan Süleyman, Hürrem Sultan, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Zühre” hedef kültürümüzün aşk temsilleri bakımından kültür aktarımı olanağı sağlamaktadır.

Bir Maruzatım Var teması, Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) “bilgilenme ve kanıt bulma amaçlı okuma, yazışmaları okuma” kazanımlarına uygun yabancı öğrencinin hedef kültürde iş başvurusu bağlamı gözetilerek eklenmiş metinlerden oluşmaktadır. Kültürel farklılıkları ayırt etme, kültürel iletişim ve kültürel karşılaşma olanağı veren tema metinlerinde öğrenci, “dua, İstanbul, Beyazıt ve Ayasofya Camii, Sultan Ahmet Meydanı, Sümerler, Babiller” anlam birimleriyle Türk kültür göstergelerini görmektedir. Deneme türündeki *Arzuhalde Dilekçeye* metni, ülkemizde okuryazar oranının sınırlı olduğu dönemlerde önemli bir yere sahip arzuhalcilik mesleğinin (düz anlam) okuma yazma oranlarının artması, teknolojik gelişmeler ve yönetim değişikliği gibi çeşitli nedenlerle yerini dilekçeye bıraktığı (yan anlam) iletişimini vermektedir. *İş Başvurusunun En Önemli Adımı* Mülakat metni öğrencilere yönelik iş başvurusunda dikkat edilmesi gereken hayat kurtarıcı bilgileri (düz anlam) söyleşi türünde vermektedir. Göstergelerle birlikte değerlendirildiğinde öğrenci, iletişim becerisinin günümüzde önemli bir yere sahip olduğu yan anlamını çıkarır. *Tarihten Günümüze Mahkemeler* metninde ise hedef kültürdeki “Sümerler, Babiller” anlam birimlerinin yasalar bakımından günümüzdeki toplumsal düzeni sağlamada önemi (yan anlam), üzerinde durulmuştur.

Ekonomi teması *Öğrenciler için Tasarruf Yöntemleri* metniyle başlamaktadır. Metin, öğrencilere yönelik tasarruf yöntemleri konusunda yönergeleri (düz anlam) içermektedir. Deneme türündeki “Para Parayı Çeker” metnin başlığı, öğrencilere deyim yoluyla hedef kültürün söz inceliğini aktarmasının yanında birikimli insanların parasını daha iyi yönettiği (düz anlam), kısa yoldan zengin olmanın mümkün olmadığı (yan anlam) iletişimini vermektedir. Ayrıca Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinin (2020) *kültürel iletişim ve fikir sahibi olmak için okuma* kazanımlarına uygundur. *Kolay Kazanıp Kolay Kaybedenler* metninde şans oyunu topları metni desteklemek için verilmiştir. Kültür aktarımı bakımından “imece, yardımseverlik” anlam birimleri okura kültürel farklılıkları ayırt etme ve fikir sahibi olma olanağı sunmaktadır.

Kısa yoldan zengin olma (düz anlam) ancak şans oyunlarıyla mümkün ve kolay kazanılan para kolay harcanır (yan anlam) iletişi metinden çıkarılmaktadır.

Film Şeridi Gibi teması Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) çoğul kültürlülük kazanımlarına uygun genç öğrencilerin ilgisini çeken dizi/film konusuna göre hazırlanmıştır. Temada sinema ve televizyon tarihi konusunda bilgi verme amaçlı iki metin yer almaktadır. Hedef kültür aktarımı yalnızca *Türkiye'nin İzleyici Profili* metninde geçmektedir. Türk sinema tarihi bakımından önemli bir yere sahip Yeşilçam (düz anlam) anlam biriminin geçtiği metinde sinemanın konu alanının belirleyicileri değişen izleyici profili küreselleşen sinema sektörü (yan anlam) alımlanmaktadır.

Akademiye Giriş teması Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2020) bilgilenme ve kanıt bulma amaçlı okuma kazanımına uygun üç bilimsel tonda yazılmış metinden oluşmaktadır. Bilimsel metinlerde verilmek istenilen anlam, doğrudan verildiği için çok katmanlı yan anlam okuması yapılamamaktadır ve dolayısıyla kültür aktarımı da sınırlı olmaktadır. Kültür aktarımı bakımından: hedef kültürde alternatif tıp alanında önemli bir yere sahip Lokman Hekim ve İbni Sina geçmektedir.

Kıtapdaki metinlerin üstyapısal görünümüne bakıldığında: kanıtlayıcı ve açıklayıcı metinlere daha fazla yer verildiği buna paralel olarak tür ve tip tercihinin bilgi verici, kanıtlayıcı, öğretici metin ağırlıklı olduğu ifade edilebilir.

Tabloda görüldüğü üzere Haldun Taner'in *On İkiye Bir Var* metni anlatısal türde yazılmış edebî bir metindir. Bu tür metinlerde kullanılan ton yazarın ait olduğu toplumun atmosferini yansıtmaktadır. Anlatıcının çocukluğundaki İstanbul'u, vefat eden halasından "rahmetli" diye bahsetmesi sosyal yapı konusunda okura bilgi vermektedir. Kültür okuryazarlığında anlatısal metinler öğretici metin tiplerine göre daha elverişli olabilmektedir çünkü öğretici metinlerin anlam katmanları sınırlıdır. Yazar iletmek istediği bilgiyi öğretici, bilgiye dayalı, kanıtlayıcı tonlarda öğretici metin tipleriyle sunar. "İnsan Beyninin Yapısı Üzerine" metni insan beyninin yapısı, sinirler nöronlar, sinaps gibi beyin anatomisini ilgilendiren bilimsel bilgiler içermektedir. Yazarın duygularını, dilsel tercihlerini, metaforlarını içeren anlam katmanları neredeyse yoktur, okura verilmek isteneni doğrudan verir.

Gösterebilimsel yaklaşım bakımından, okuma metinleriyle verilen görsellerdeki işaret ve resimlerin düz anlam bağlantıları, metinle desteklenen derin yapıdaki yan anlamlar çözümlenerek tabloda gösterilmiştir. Metinlerin tümcelerle iletmeye çalıştığı düz anlamın yanında dil dışı verili görseller, fotoğraflar, işaretler, imgeler yan anlamın öğrenilmesinde öğrenciye yardımcı olmaktadır. Yan anlamı bir ikinci anlamlar dizgesi olarak açıklayan Barthes (1993; 54), metin içinde tercih edilen söz sanatlarını (mecaz, eğretileme, benzetme) bireysel kullanımları yan anlam kategorisinde değerlendirmektedir: örneğin "*Türkiye'nin İzleyici Profili*" metninin geçtiği sayfadaki görseller ile metinde sunulan Türklük imajının düz anlamı inşasını verilememektedir. Çünkü sosyal medyanın küreselleştirip yaygınlaştırdığı her şeyi tüketim nesnesi haline getiren genç nesil profiline ait görseller yer almakta ve yan anlam okuması gerçekleşmektedir.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe C1 kitabında, İstanbul'daki yabancı öğrenciler için İstanbul'un kültür aktarımının temel alındığını, görsel göstergeler ve metinlerde geçen bağlamdan okuyabiliriz. Türk kültürü aktarım öğeleri, okuma metinlerinde ve görsellerde sınırlı sayıda geçmekte, daha çok postmodern dünyanın küreselleştirdiği popüler kültür

göstergeleri (filtre kahve, sosyal medya, netflix) yer almaktadır. Bu durumun çeşitli sebepleri olmakla birlikte, dersin bağlamını belirleyen öğrenci kitlesine hitap etme temel neden olabilir.

Sonuç

Günümüzde okuryazarlık kavramı, bilgiyi elde etme becerisinden öteye geçmiş durumdadır. Bu çerçevede dil öğreniminde kültürü de okumak gerekmektedir. Kültürü okuyabilen okurun ana malzemesi dil ve o dilde üretilen metinlerdir. Yazarından dolayı olarak ait olduğu toplumdaki ayrı tutulamayan metinler, hedef dil öğrencileri için birer rehber görevi görmektedir. İyi bir kültür okuyazarı, dil becerilerinin öğreniminin yanında kurgusal veya kurgusal olmayan metinlerin bağlamından hareketle hedef dilin konuşurlarının kültürel kodlarını çözümleyebilmektedir.

Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarının kültürün taşıyıcılığında önemi son yıllarda ülkemizde yapılan çalışmalarda da ortaya konulmuştur (Biçer ve Kılıç, 2017; Ekmekçi, 2014; Şimşek, 2018; Şimşek ve Erdem, 2020). Kültür aktarımını nicelik bakımından yansıtmaya, belirli kültürel unsurları aktarma gibi pek çok çalışmaya rastlanırken (İşcan ve Yassıtaş, 2018; Kalenderoğlu, 2015; Alyılmaz ve Er, 2016; Çelik, 2018) uygulamalı dilbilim verilerinden yararlanılarak metinlerin kültürel içeriğinin çözümlenmesi gibi çalışmalar sınırlıdır (Şimşek, 2019). Hâlbuki kültür aktarımında örtük öğrenme olanağı sunan materyaller vardır. Bu materyaller metindilbilim, göstergebilim gibi dilbilimin alt dallarının yöntemlerinin süzgecinden geçirildiğinde, dil ile birlikte kültür öğrenimi gerçekleşmektedir.

Burada hem öğreticinin hem de kitap yazarının farkında olması gereken bir durum söz konusudur: Metnin tür, tip, tonu göz önünde bulundurularak metnin hangi etkinlikler ve görseller ile desteklendiği; metnin hangi kültürel işlevi taşıdığı (Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi kazanımı), kültür aktarımında hangi anlamları ilettiği dersin planlanma sürecinde yer almalıdır. Küreselleşmenin ve ötekileştirmenin hız kazandığı günümüz koşulları düşünüldüğünde özellikle Türk kültürünün korunmasına, kültür okuryazarlığı üzerinden hassasiyet göstermenin önemi daha da iyi anlaşılmaktadır. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi metninin (2020) dayandığı iletişimsel yaklaşımın bileşenlerinden olan toplumdilbilimsel yetkinliğin ve edimbilimsel yetkinliğin öğretimde daha iyi uygulanabilmesi için de kültür okuryazarlığına ihtiyaç vardır. Ders kitaplarındaki metinlerin işlenmesinde küçük yapı, büyük yapı etkinliklerde varlığını gösterirken, kültür okuryazarlığını geliştiren üstyapı ihmal edilmektedir. Ayrıca üstyapı, göstergebilimsel çözümleme ile desteklenerek daha anlaşılır kılınmalıdır ki bu da kültür okuryazarlığını öğrenci açısından daha belirgin hale getirmektedir.

Öğrencinin kültür okuryazarlığının gelişmesi için metin üzerinden iletilmek istenen bildirişimi anlamlandırması gerekmektedir. Artık günümüzün bir gerçeği olan çoğul dilli ve çoğul kültürlü sınıflardaki yabancı dil Türkçe derslerinde metinlerin seçimi ve işlenmesinde bu iki öğretim stratejisi-metindilbilimsel üstyapı ve göstergebilimsel düz anlam ve yan anlam bağlamının daha iyi aktarılması için dikkate alınmalıdır.

Türkçe öğrenimine yabancı dil öğrencileri tarafından bakıldığında metinlerin Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde belirtildiği gibi kültürel karşılaşma aracı oldukları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle kültürel değerlerin, eğitim ortamlarına yansıtılması özellikle Yabancılara Türkçe Öğretimi alanının materyallerine uyarlanması elzemdir. Kültürel değerleri, kültür aktarımı maddeleri olarak değil, sözsüz metin sayılan görsellerde, seçilen metin türlerinde ve daha da öteye gidersek metinlerin ton ve tiplerinde yansıtmak gerekmektedir.

Metinlerin türü, tipi ve tonu eş zamanlı sunulan görsellerle bağlamı ve kültürü yansıtmaya başarısı kültür okuryazarlığını güçlendirmektedir. C1 düzeyinde ileri seviyedeki bir okuryazar için hedef kültürün iletişim biçimlerinin algılanmasında metin türlerinin, tonlarının, tiplerinin çeşitliliğiyle karşılaşması önemlidir. Aynı zamanda bu metinlerdeki göstergelerin (işaretler, resimler) anlamsal işlevlerinin öğretim ortamlarına aktarılması Türkçenin anlam zenginliğini kavramak bakımından daha işlevsel olacaktır.

Küreselleşme beraberinde kültürel bozulmayı getirmektedir. Küreselleşmenin olumsuz etkileri göz önünde bulundurulmalı, öğretim materyalleri bu bilinçle hazırlanmalıdır. Ders kitaplarında kendi öz kültürümüzün maddi ve manevi değerlerini iyi örnekleriyle ele alan metinlere, türlere ağırlık verilmelidir. Bununla birlikte son yıllarda Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında edebî metinleri dil düzeylerine göre (A1-C2) uyarlama çalışmalarının sayısı artmaktadır (Bakan, 2012; Süner, 2018).

C1 düzeyindeki yabancı dil öğrencilerinin hedef dili kullanma düzeyleri, anadili konuşurlarına yakındır. Bu nedenle Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin, dilin anlam derinliklerini bilimsel göstergelerle ele alan metindilbilim ve göstergebilim art alan bilgisine sahip olması beklenir. Derslerinde geliştirmeye çalıştıkları dil becerileri için kullandıkları materyallerin hedef dilin kültürü ile desteklenmesi okura kültürü tanımada yardımcı olması gerekmektedir. Türk edebiyatındaki önemli eserler bu konuda Yabancı Dil Türkçe Öğreticilerine yardımcı olacaktır.

Nitelikli edebî metinlerle sunulan görsellerin (afiş, fotoğraf, simge) öğrencilerin Türk kültürü algısını artıracak türde çalışmalardan olması gerekmektedir. Bunların yerine küresel pazarda dayatılan para birimi, medya araçları, moda ve yiyecek içecek ürünlerinin sunumu hedef kültürü değil uluslararası “Amerikan kültürü” yayılmacılığını besleyeceği düşünülmektedir. Her dilin söz varlığı ile kullanıldığı toplumun kültürel kodları arasında sözceleme olgusu söz konusudur. Sözcelemenin anlaşılabilirliği için kelimelerin kültürel mesajlarının anlaşılması gerekmektedir. Esasında yazar, metin oluşturma sürecinde tercih ettiği kelimelerin hitap edeceği hedef okurun içinde bulunduğu ortam ve zamana göre bir sözceleme oluşturmaktadır (Kıran,1999, s. 95). Böylelikle okurda belirli birtakım çağrışımlara sebebiyet vererek okuru bir bağlamın içine çekmiş olmaktadır. Metnin sözceleme zamanının ve ortamının devamlı değiştiği göz önünde bulundurulursa, kelimelerin düz anlam ve yan anlamının geçerliliğine dikkat de artmaktadır. “Öyle Bir Geçer Zaman ki” temasında geçen “Vakit Nakittir” başlıklı metinde olduğu gibi “vakit ve nakit” kelimelerinin düz anlamı artık işlevsel olmadığı gibi öğrenciye tema konusunda da bir hazırlık yapmayı sağlayamamaktadır. Yan anlamın anlaşılmasını sağlayan kültürel kodlar görseller ve metinlerarasılık unsurları ile desteklenebilir. Böylece kültür okuryazarlığı ön plana çıkarılarak metnin öğrenilmesi daha pratik hale gelecektir. Çoğu dilli ve çoğul kültürlü repertuara uygun materyaller elbette önemlidir ancak yabancı bir kültürü öğrenme amacıyla ulaşılan materyallerin ihtiyacı karşılayabilmesi nihai amaç olmalıdır.

Kaynaklar

- Alyılmaz, C. ve Er, O. (2016). Yabancılara Türkçe öğretimi uygulamalarında öğretmenlerin kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(3), 1392-1413.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Bakan, H. (2012). *Yabancılara Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde bir sadeleştirme denemesi: Sait Faik Abasıyanık, Meserret Oteli*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balcı, M. ve Melanlıoğlu, D. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı üzerine. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 173-198.
- Barthes, R. (1993) *Göstergebilimsel Serüven*. (Çev. Mehmet Rifat ve Sema Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bıçer, N. ve Kılıç, B. S. (2017). Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretmek için kullanılan ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 649-663.
- Bircan, U. (2015). Roland Barthes ve göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 13(26), 17-41.
- Bölükbaş, F. ve Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies*, 5(4), 224-235.
- Bölükbaş, F., Yılmaz, M. Y. ve Keskin, F. (2021). *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe Ders Kitabı C1*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- CEFR. (2020). *Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment companion volume with new descriptors*. Council of Europe.
- Çelik, H. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel ihtiyaç analizi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Çelik, N. ve Başutku, S. (2020). 2018 (CEFR) diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi yeni açıklamalar metninde okuma becerisine yönelik incelemeler. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 5(1), 91-118.
- Eagleton, T. (2020). *Kültür*. (Çev. Berrak Göçer). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ekmekçi, E. (2014). Analysing students' reactions to English course books in terms of cultural elements. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 33(1), 189-205.
- Erdem, M. D., Gün, M. ve Karateke, B. (2015). İleri seviye için hazırlanan İstanbul yabancılara Türkçe öğretim setinin kültür aktarımı açısından incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 3(1), 8-17.
- Fişekçioğlu, A. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenler için halkbilimi kaynaklarının önemi: Kültürlerarası aracılık yeterlilikleri kapsamında öğretmen kavramı. M. D. Mustafa Aça içinde, *Çağdaş Yaklaşımlar Odağında Toplum ve Kültür Araştırmaları* (s. 350-364). İstanbul: Paradigma Akademi.
- Güdek, G. ve Göçen, G. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin değiştirimi: Mustafa Kutlu'nun "Hayat Güzeldir" hikâyesi örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö10, 265-295.

- Günay, V. D. (2017). *Metin bilgisi hem metin çözümleme hem de yaratıcı yazma*. İstanbul: Papatya Bilim Yayınları.
- İltar, L. ve Açıık, F. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin türlerinin sınıflandırılması ve ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin değerlendirilmesi. *Türkiyat Mecmuası*, 29(2), 311-346.
- İşcan, A. ve Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi iklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 Düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.
- Kabay, F. ve Ökten, C. E. (2019). İkinci dil öğretiminde aracılık becerilerinin geliştirilmesi. A. A. Ahmed, ve A. Fişekçioğlu içinde, *Dil Kullanıcısı Bağlamında Kuramdan Uygulamaya Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi* (s. 131-185). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kalenderoğlu, İ. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan temel düzey (A1, A2) ders kitaplarında kültür aktarımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(12), 73-83.
- Kaplan, K. (2020). Ortaokul Türkçe derslerinde karikatür okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesi bir eylem araştırması. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Kıran, Z. (1999). Sözceleme ve göstergebilim. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 10, 93-99.
- Ochoa, G. G., McDonald, S. ve Monk, N. (2016). Embedding Cultural Literacy in Higher Education: a new approach. *Intercultural Education*, 27(6), 546-559.
- Okur, A. ve Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 1619-1640.
- Ökten, C. E. ve Kavanoz, S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimini hedefleyen ders kitaplarında kültür aktarımı. *Turkish Studies*, 9(3), 845-862.
- Rifat, M. (2014). *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Rifat, M. (2014). *XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları 2. Temel Metinler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sığırcı İ. (2020). *Göstergebilim uygulamaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Sönmez, Ö. (2021). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel ve eylem odaklı yaklaşımın ilkelerine karşılaştırmalı bir bakış: “reflets” ve “tendances” örneği. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 35-53.
- Süner, R. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerin B1 düzeyine uyarlanması: Eskici örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Şimşek, M. R. (2018). Yabancılar için İngilizce ve Türkçe ders kitaplarındaki kültürel içeriklerin karşılaştırması. *Bilgi*, 84, 301-327.
- Şimşek, R.ve Erdem İ. (2020). Subliminal bir güç göstergesi: Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ders kitapları. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(1), 252-277.
- Torusdağ, G. ve Aydın, İ. (2020). *Metindilbilim ve örnek metin çözümlenmeleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Extended Abstract

This study aims to examine to what extent the reading texts in the textbook, which is foreseen for the reading skill in C1 level, contribute to cultural literacy. For this purpose, it attempts to analyze the superstructural type, tone and type appearances of the texts and the visuals they are presented with through the textlinguistic method in addition to denotation and connotation analysis from semiotic analysis approaches. Whereas learning the language spoken in daily life has been the main focus in foreign language teaching, learning the target culture and including certain activities that mediate between two languages and cultures are among the issues that have been emphasized. In foreign language teaching, the diversity of cultural elements enables learners to increase their intercultural awareness as well as providing opportunities to become familiar with the speakers of the target language and transfer cultural knowledge.

The semiotician Roland Barthes puts forward the relationship between denotation and connotation while examining the meaning level of texts. Denotation refers to the first association of literal, text and images; connotation indicates the information that is expected to be portrayed in the reader's mind. Barthes states that the reader's comprehension of the texts from the literal meanings in the surface structure and the connotation in the deep structure depends on their cultural background and understanding of the target language. For a foreign language learner of C1 proficiency level, it is not difficult to notice the literal meaning of the texts, but connotations in the text could be inferred by recognizing the indicators of the target culture. For this reason, we need to associate the texts with cultural indicators in the textbooks used in teaching Turkish as a foreign language in order to reach our goal. These texts should consist of meaningful whole units with imaginary and cultural codes that affect and reconstitute the values, prejudices and perceptions of those living in the target culture.

This qualitative research study adopts a case study design. The reason behind preferring the case study design is to reveal the contribution of the textbook to cultural literacy. Case study aims to describe and show the conditions that cause the problem and to evaluate the problem in detail.

In the classification of the data, first of all, the genre, type and tone of the texts, which are the superstructure elements of textlinguistics analysis tools were determined, then the cultural indicators, symbols, pictures, signs that enabled semiotic analysis were determined and the denotations and connotations of the texts and images were analyzed according to Barthes's denotation-connotation relationship. Meanwhile, the texts used in the book were evaluated in terms of meeting the learning outcomes in terms of reading success, multilingualism and multiculturalism expressed in the Common European Framework of Reference for Languages (2020).

As in the Turkish Education Program of the Ministry of National Education (2019), in the book "New Istanbul Turkish for International Learners C1", the chapters were designed based on the themes and it was seen that the book consisted of six themes. Each theme includes three reading texts. These are the texts that are suitable for developing reading skills such as general reading, reading for specific information and finding evidence, reading to find the main idea, and reading the correspondences.

Given all these, we can argue that cultural literacy can be realized more efficiently in narrative texts because the texts in this tone have very meaningful dimensions and include more cultural elements of the target culture. Since the layers of meaning of the instructional texts are limited, the narrative texts directly provide the reader with what is expected to be provided.

When we consider the superstructural appearances of the texts in the book, we can claim that, in terms of type, more proving and explanatory texts were presented, and parallel to this, the choice of genre and type is more than the texts suitable for the instructive function.

In the book 'New Istanbul Turkish for International Learners C1', we might read that the cultural transfer of Istanbul for foreign language learners in Istanbul is the main focus given the visual indicators and the context in the texts. The transfer elements of Turkish culture are mentioned in a limited number in the reading texts and visuals, and there are mostly popular cultural indicators (filter coffee, social media, Netflix) that the postmodern world has globalized. Although there are various reasons for this situation, the main reason might be to appeal to the audience that determines the context of the lesson.

In the light of the data obtained as a result of the semiotic analysis, the literal relations of the signs and pictures in the images provided with the reading texts, the deep structure connotations supported by the text are analyzed and shown in the table. The visuals preferred in the book do not reflect

the construction of the image of Turkishness but rather conjure up the profile of the young generation that makes everything popularized by social media an object of consumption.

In order for the learners to develop cultural literacy, it is necessary for them to make sense of the communication that is intended to be conveyed through the text. To this end, the analysis of genre, type and tone belonging to the superstructure of textlinguistics and semiotic analysis are of pivotal importance. In multilingual and multicultural classes, these two teaching strategies – textlinguistic superstructure and semiotic denotation and connotation – should be taken into account in the selection and processing of the texts in Turkish as a foreign language lessons, which is now a reality of today.

Here, there is a situation that both the teacher and the learner should be aware of: the genre /type/tone of the text is supported by which visual; What cultural function the text carries (the learning outcome of the Common European Framework of Reference for Languages) and what meanings it conveys in this cultural transfer should be included in the planning process of the lesson. Considering that globalization and marginalization is accelerating, the importance of Turkish cultural literacy is better understood. Cultural literacy is also needed in order to better implement sociolinguistic competence and pragmatic competence, which are components of the communicative approach on which the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR, 2020) is based. While, in the processing of the texts in the textbooks, the small structure and the large structure show its existence in the activities, the superstructure that develops the cultural literacy is neglected. In addition, the superstructure is made more understandable by being supported by semiotic analysis, which makes cultural literacy even more evident for the learners.